

F 1 2035

LETO II.

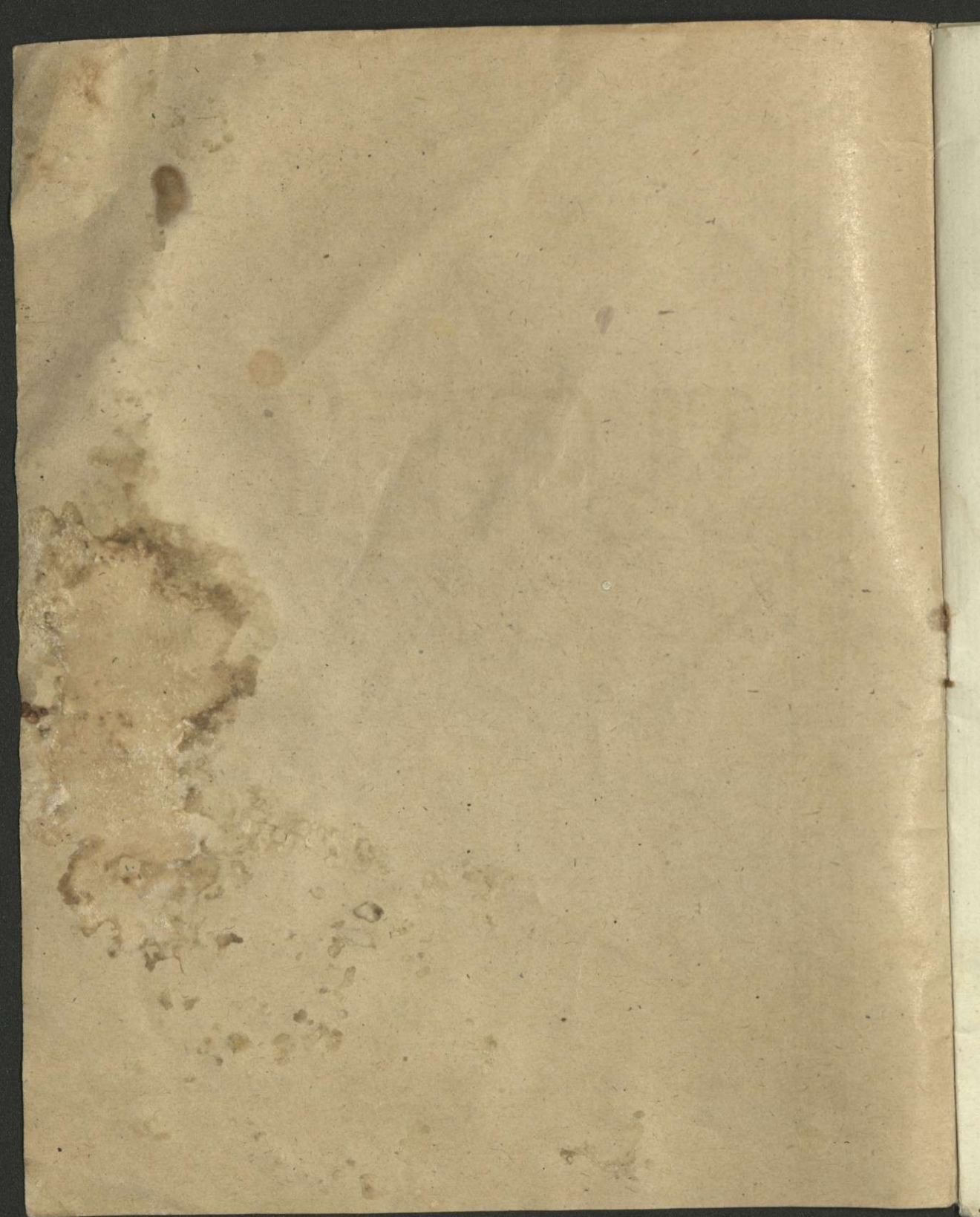
ŠTEV. 2.

SLOVENKA

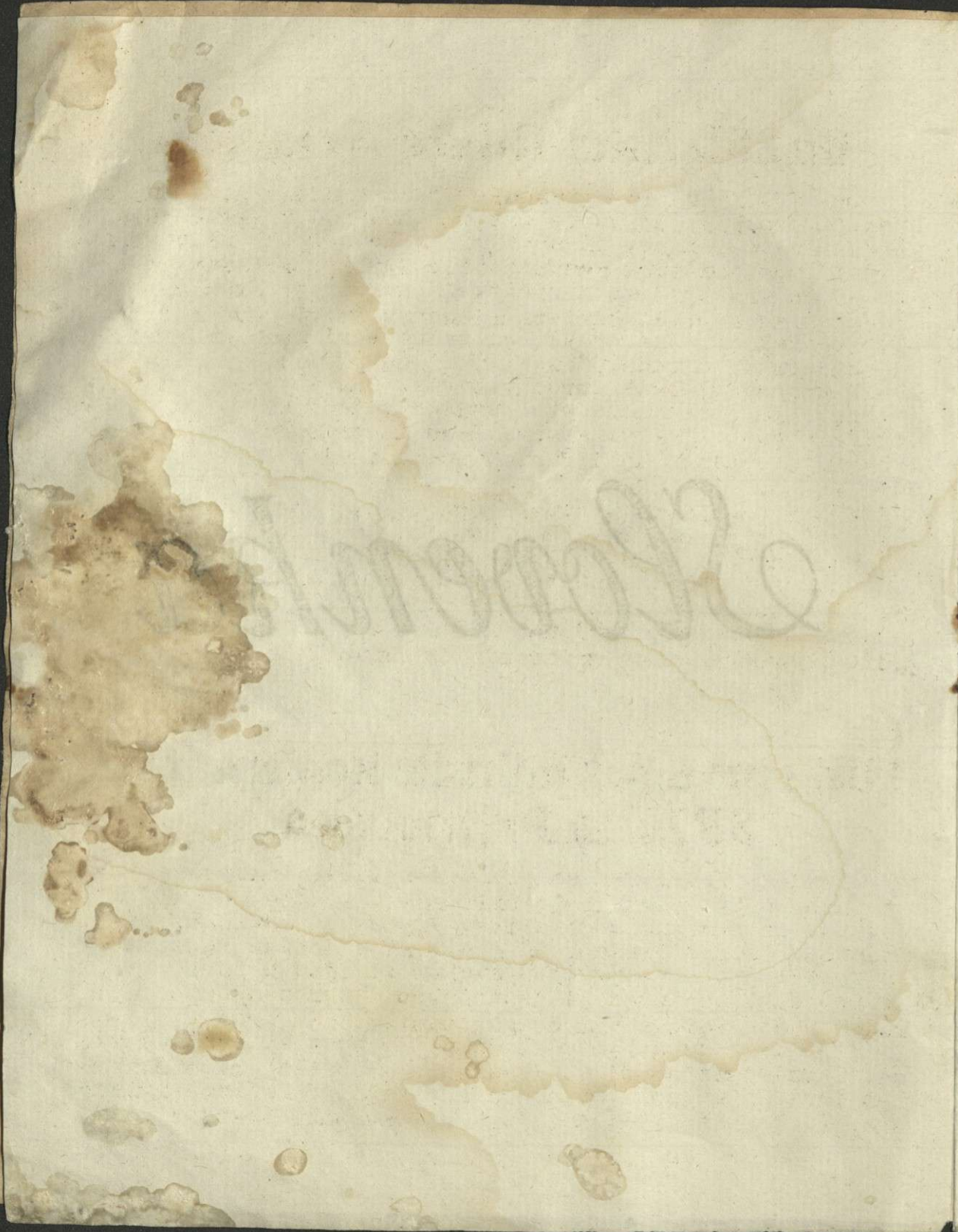
GLASILO SLOVENSKE PROTIFAŠISTIČNE ŽENSKE ZVEZE
ZA PRIMORSKO

Slovenka

Ob 26letnici Rdeče Armade ★

Dne 23. februarja praznuje Rdeča Armada 26. letnico svojega obstoja. Na ta veliki dan slavimo rojstvo sovjetske Rdeče Armade, ki so si jo v letu 1918 ustvarili Sovjeti pod vodstvom Komunistične Partije boljševikov.

Rdeča Armada dete sovjetskega naroda je zrasla iz ljudstva in se tudi bori za ljudstvo in njegove interese. Delavsko kmečka armada pa se ne bori samo za pravice sovjetskih narodov, ampak tudi za pravice vseh zatiranih svobodoljubnih narodov sveta. Ona je tista, ki nam je največja opora in svetel vzgled v naši narodno-osvobodilni borbi. Po hrabrem vzgledu in primeru herojstva bratske slovanske Rusije stopamo tudi mi v zadnjo fazo naše borbe.

In ob proslavi tega velikega dne vse primorske žene obljublamo in zagotavljamo, da bomo vzgajale svoje sinove po svetlem vzgledu naših hrabrih rdečearmejcev.

Naj živi veliki voditelj vseh slovanskih narodov in maršal Rdeče Armade tovariš S T A L I N !

Naj živi nepremagljiva R D E Č A A R M A D A , ki prinaša svobodo vsem zatiranim in izkoriščanim!

Vtisi s prve pokrajinske konference SPŽZ za Primorsko

D drugega februarja so prvič v zgodovini zborovale za stopnice antifašističnega boja cele Primorske. Prišle so žene od povsod: iz Slovenske Benečije, Vipavske, Goriške, Trsta, Tolmina, Istre, Brkinov in Krasa. Vse srečne in zadovoljne so bile, saj so prvič v svojem življenju imele priložnost povedati in izkazati vso ljubezen ter zaupanje do našega roda in do svojega narodnega vodstva.

Vsem, ki so se je udeležili, je pustila mogočne vtise. Skozi usta stotin delegatki je govorila Primorska, 25 let teptana in poniževana od barbarskega fašizma. Primorska, ki je bila 25 let boj za svoj narodni obstoj, za o-

hranitev materinega jezika. Primorska, ki se je z vsem srcem oklenila naše narodno-osvobodilne borbe, v kateri vidi edino jamstvo za svojo svobodo in svobodo vsega slovenskega naroda.

In naše žene so največ trpele pod barbarskim zatira njen tujca. Najbolj so občutile narodno in socialno zatiranje. Z bolestjo so gledale, kako so jim fašisti trgali iz naročja otroke in jih oblačili v svoje fašistične uniforme, kako je propadal dom in kako so fašisti stekali roko po slovenski zemlji. In niti za trenutek se niso prenehale boriti, niti za trenutek niso omahovale.

Vsa ta horbenost, vse hrepenenje po svobodnem življenju je prišlo do izraza na tej konferenci, ki je izzvenela kot mogočen poziv vsem poštenim slovenskim materam in ženam, ki mogoče še stojijo ob strani, da podpro našo pravično in junaško naredno-osvobodilno borbo ter kot obsodba in prokletstvo vsen tistim, ki je slabe ali ki se bore na strani sovražnika. Iz izpovedi primorskih mater je prihajala na dan vsa ljubezen, ki jo goji do naše narodne vojske in do njenega voditelja, maršala tovariša T i t a . Izrazile so vso svojo hvaležnost naši narodni vojski, ki je s svojimi žrtvami dosegla, da je danes Primorska s slovensko Benečijo in Istro del nove Jugoslavije. Vzkliki "Živela naša vojska", "Živel tovariš T i t o !" ki se niso hoteli poleči, so bili jasen dokaz, kako primorsko ljudstvo ljubi svojo vojsko in svojega velikega voditelja, ki je posebljen izraz naše velike narodno-osvobodilne borbe.

Obenem so izrekle vso svojo veliko hvaležnost bratški Sovjetski Zvezi, ki daje mogočno podporo naši borbi. S tem, da njena s slavo ovenčana Rdeča Armada zadaje hitlerjevskim tolpom smrtne udarce in jih goni proti zapadu, približuje dan končne osvoboditve za vse zaslužnjene narode. Navdušenega vzklikanja "Živela Rdeča Armada", "Živel tovariš S t a l i n !", ni hotelo biti ne konca ne kraja.

Primorske matere so s ponosom pripovedovale o svojih padlih sinovih in možeh. Mlade žene so samozavestno govorile o svojih dragih, ki so padli za domovino, kot junaki. Ponosno in veličastno je spregovorilo mati "Junakinja" o svojih dveh padlih sinovih. Iz njenih besed je izzvenela zavest, da so žrtve naših najdražjih prinesle in prinašajo velike sadove za naš narod.

Veliko zaupanje so izrazile vodstvu narodov Jugoslavije, AVNOJ-u in našemu narodnemu vodstvu Izvršnemu odboru OF, v katerih vidijo jamstvo za srečnejšo bodočnost slovenskega naroda in vseh narodov Jugoslavije v novi federativni, svobodni Jugoslaviji, zgrajeni na bratstvu in enakopravnosti vseh njenih narodov.

Izrazile so svojo hvaležnost Centralnemu komitetu Komunistične Partije Slovenije, brez katerega ne bi bilo veličastne borbe slovenskega naroda za svobodo in srečnejše življenje. KPS je bila edina zmožna v najtežjih trenutkih slovenskega naroda povezati ves slovenski narod v Osvobodilno fronto in ga povesti v borbo proti okupatorju. Komunisti so bili in so najboljši in najpožrtvovalnejši borci v vrstah naše Narodno-osvobodilne vojske. Enoglasno so izrekle svoje zaupanje in priznanje KP kot voditeljici narodno-osvobodilne borbe.

Pripovedovale so o svojem upanju, da bo prinesla Tri morskari rešitev bivša Jugoslavija. Toda v aprilu 1941 se je pokazala do kraja vsa gniloba nekdanje jugoslovanske vlade, ki je narod v najtežjih trenutkih zapustila in odšla na varno. Iz grl vseh navzočih žena je zablodela e noglasno obsodba jugoslovanske begunske vlade s kraljem Petrom II. na čelu. "Oni so tisti, ki so nas izkoristili, prodali in zametili bratomorno klanje", je odnevalo po dvoranah. Postavile so zahtevo, da zavezniki priznajo našo novo vlado s tov. Titom na čelu, ter obspdijo izdajalsko begunsko vlado in kralja Petra.

Z ogorčenjem so obsodile Mihajloviča in njegove četnike in z zaničevanjem in gausom so govorile o Ragniku in njegovih švabobrancih, ki pomagajo Hitlerju uničevati naš narod. Vse delegatke so bile globoko pretresene, ko je neka tovarihica pripovedovala o grozotah, ki jih počenjajo konci skupno z izdajalskimi švabobranci v Lju kljani. Noč za nočjo vozijo ljudi v zapore. Žene pošiljajo v Berlin, noče pa v Dachau, ki ga imenujejo večni oganj slovanstva. V tem taborišču noč in dan gori krenatorji in sprejem vase žrtve.

Delegatke so se zaklele, da ne bodo dopustile, da bi domobranci razbili narodno enotnost na Trinarskem. V današnji borbi, ko divja po vsem svetu boj proti suženjstvu in tiranstvu, je nerto vsakega poštanega Slovenca v Narodno-osvobodilni vojski. Z ogorčenjem so obsodile ne same švabobrancel, ampak tudi "sredince", ki stoje ob

strani v tej borbi.

Izjavile so, da se ne smemo zanašati, da nas bodo drugi osvobodili. Dobro se moramo zavedati, da je edino oborožena borba pod vodstvom maršala Tita edina pravilna pot slovenskega in vseh narodov Jugoslavije.

Pozvale so vse matere in žene naj z vsemi silami pod pro mobilizacije v narodno vojsko in naj pošljejo svoje sinove in može v partizane. Izrazile so svojo pripravljenost prevzeti na svoja ramena vso težo dela v zaledju, samo da bo lahko šlo čim več moških v partizane. V dvorani so zadoneli enoglasni klici: "Vsi v partizane, vse za partizane".

Za vse prisotne bo ostala ta prva konferenca primorskih žena in deklet nepozabna. Čutile smo, da se uveljaja vljajo žene z vso silo v političnem življenju svojega naroda. Prvič v zgodovini so primorske žene govorile o političnih smernicah in razpravljale o svoji usodi in o usodi vsega naroda ter so pri tem pokazale vso svojo zrelost. Pokazale so, da se zavedajo svoje enakopravnosti, ki jim jo je prinesla narodno-osvobodilna borba slovenskega naroda. Dokazale so, da so vredne tega zaupanja in da so tudi sposobne doprinesti velik del k današnji borbi slovenskega naroda in k bodoči izgradnji svobodne slovenske domovine.

Katja.

POTEK KONFERENCE

Od vseh strani primorske zemlje so se zgrnile zastopnice naših borbenih žena in deklet v prvo Pokrajinsko konferenco. Članice SPŽZ, ki so prihitеле iz bližnjih vasi, so skupaj z delegatkami napolnile do zadnjega kotička prostorno dvorano, ki je bila za to priliko okrašena z zelenjem, med katerim so se prepletali trakovi sloveske trobojnice. Na pročelju so visele slovenska, jugoslovanska in ruska zastava, slika našega maršala in voditelja tovariša Tita in slika voditelja vseh zatiranih narodov tovariša Stalina. Po stenah so se brali napis: Živel tovariš Tito, Naj živi tovariš Stalin, Žive la NOVJ, Živela nepremagljiva Rdeča Armada, Živela naša nova vlada, Živela AFŽ, Živela SPŽZ itd.

OTVORITEV ZBOROVANJA

Ob 10 uri se je pričelo zborovanje. Naši borci so razvili zastavo in po dvorani je zadonelo mogočno in slovesno: "Naprej, zastava Slave..." Nad 20 let je ta pesem snula v srcih primorske žene, nad 20 let ni smela glasno preko ustnic. Dne 2. februarja se je razlila po dvorani. Njeni zvoki so božali in izvabljali solze sreče in zmagoslavja.

Tovarišica Nataša, članica Pokrajinskega odbora SPŽZ za Primorsko je otvorila prvo Pokrajinsko konferenco slovenskih žena in deklet na Primorskem in povdarila ta edinstveni trenutek, ker še nikdar do tedaj se niso zbrale slovenske primorske žene, da bi razpravljale o svoji in svojih trok usodi in o usodi vsega naroda.

Pozdravila je vse navzoče, v prvi vrsti tovarišico Angelo, predsednico Glavnega odbora SPŽZ za Slovenijo, in tovarišico Heleno, članico Glavnega odbora SPŽZ za Slovenijo. Po dvorani je zadonel vzklik: "Živel Glavni odbor!" Nato je pozdravila tovariša Vilfana, podpredsednika Narodno-osvobodilnega odbora (Pokrajinskega odbora OF za Primorsko Slovenijo) in člana Pokrajinskega komiteta KPS za Primorsko. Sledilo je viharno vzklikanje Pokrajinskemu NOO, PK-ju in tovarišu Vilfanu. Pozdravila je tovariša Damijana, sekretarja poverjenišтва PK ZKM za Primorsko. V dvorani se je dvignilo vzklikanje: "Živela primorska mladina!"

Nato je tovarišica podala besedo tovarišici Angeli, ki je v imenu Glavnega odbora SPŽZ najpristrčneje pozdravila vse zborovalke in jim želela obilo uspeha pri njihovem delu. Prinesla je borbene pozdrave žena z onstran bivše državne meje primorskim ženam. Rekla je: "Žene onkraj starih meja vemo, da ste bile ve tiste, ki ste ohranile slovenski jezik. S svojo borbo ste preprečile vse naklepe italijanskih fašistov, da bi iztrebili slovenstvo v tej naši prelepi deželi. Vem, da boste znale tudi v bodoče čuvati enotnost slovenskega naroda in enotnost narodov Jugoslavije, kot je naročil tovariš Tito (burni vzkliki: "Živel tov. Tito!"). On je postavil temelj za novo Jugoslavijo. Vzkliki: "Živela nova Jugoslavija!" Vaša božična akcija, s katero ste pripravile 20.000 paketov našim borcem zgovorno prica o veliki lju

bezni, ki jo gojite do naše vojske.

Zahvaljujemo se vsa primorskim ženam, za vso pomoč, ki so jo nudile našim internirancem, ko so se vsi onemogli vračali iz Gonarsa in drugih taborišč.

V imenu Centralnega odbora APŽ vam prinašam pozdrave tovarišic iz Hrvatske, Bosne, Črne gore in Makedoni je. Vzkliki: "Živele naše sestre z juga!" Tovariš Tito je dejal, da je ponosen na delo, ki ga vrše naše žene. Me žene moramo biti desna roka naši vojski in naši narodni oblasti. Me matere, ki smo s težavo redile otroke homo podpirale našo vojsko, ki je jamstvo za srečnejšo bodočnost naših otrok.

Tovarišica Nataša se je toplo zahvalila za njene iskrene besede in podala besedo tov. Vilfanu.

POZDRAVNI GOVOR TOVARIŠA VILFANA

Tov. Vilfan je prinesel borbene pozdrave Pokrajinskega narodno osvobodilnega odbora in Pokrajinskega komiteta KPS za Primorsko Slovenski Protifašistični ženski Zvezi in čestitke k njenemu delu, z željo, da bi dosegla v bodoče še večje uspehe. Rekel je, da če ne bi bilo sodelovanja žena in deklet, ne bi bili tam, kjer smo, ne bi bili na pragu svobode.

Ve žene in dekleta ste se izkazale povsod. Polno je tistega drobnega dela, kinste ga ve izvršile. Spominjam se samo vaše božične akcije in mislim, da pravilno tolačim misli naše vojske, če vam izrečem v njenem imenu še enkrat zahvalo. (Vzkliki: "Živela naš hrabra vojska!" "Živeli naši partizani!") Ve ste steber političnega dela. Če pridem na zborovanje in vidim na njem večino žena in deklet, vem, da bo zborovanje dobro uspelo. Žene niso nikdar krenile proti borbe, ki jo je začrtal Izvršni odbor. (Burni vzkliki: "Živel Izvršni odbor!") Matere ve ste dale kar imate najdražjega. Dale ste svoje sinove v partizane. Marsikateri izmed njih je žrtvoval svoje življenje za svobodo naše domovine. Gonili so vas po ječah, mučili so vas. Tudi marsikatera od vas nas je za vedno zapustila. Spominjam se tistih deklet, ki so prišle ukaželjne v politično šolo, pa se je našel nekdo, ki je pripeljal zločinske morilce (vzkliki: "Smrt izdajalcem!")

Eno moramo priseči: za tiste, ki podpirajo okupatorja in njegove bande, ki so krivi smrti naših najboljših, za tiste nič drugega kakor smrt!

Vem, da ste se odločile, da boste vzdržale v tej borbi do konca. A vendar si zelite, da bi bilo kmalu konec in se sprašujete kako je na fronti. Tam na vzhodu zmaga je Rdeča Armada pod vodstvom tovariša Stalina (viharno vzklikanje Rdeči Armadi in tovarišu Stalinu) bliža se Bstoniji in Balkanu in s tem tudi nam. Dne 23. februarja bo praznovala svojo 26. letnico. Če bi je ne bilo, bi tudi mi še dolgo čakali svobodo. Njej se imamo zahvaliti, da se ji bližamo. Naj ne bo vrha, kjer bi ta dan ne gozrel kresovi, naj ne bo kraja, kjer bi ne bili napisali hvaležnosti, kjer bi ne proslavljali tega dne na dostojen način (vzkliki: "Bomo!")

Ve poznate podrobno sklepe AVNOJ-a, ki je dokončno potrdil, da to ta naša sveta zemlja pripada samo in edino Jugoslaviji. Če bi še kdaj kak tujec ~~strel~~ preko naših meja hodo stali za mejo vsi Slovenci in vsi Slovani, tja do Vladivostoka. AVNOJ je postavil novo vlado, kateri naceluje tovariš Tito, ki že tretje leto vodi borbo proti okupatorju. In prav mi Slovenci smo predlagali, da se podeli tovarišu Titu naslov maršala (burno vzklikanje: "Živel maršal Tito!"). Begunska vlada je organizirala bratonsko vojno, ki pomaga okupatorju. V našo novo Jugoslavijo ti ljudje nimajo dostopa. In to vlado je organiziral kralj Peter (vzkliki: "Dol' z njimi!").

Prihajam s predlogi in nasveti za nadaljno delo. Treba je, da prevzete naše častno odgovornost javnem življenju. Tako nalo tovarišic je v terenskih odborih. Morale bi biti v gospodarskih komisijah, rediteljskih svetih in v vsej javni upravi. Zavedati se morate, da ste enakopravne v borbi. Če boste v njej sodelovale, bomo z lahkoto premagali težave, ki nas ločijo od končnega cilja. Sedaj boste pretresale svoje delo in naredile načrt za bodočnost. Ve: slovenske matere in žene ste svoj življenja slovenskega naroda. Ko gradimo Slovenci svoj narodni dom, stopa v ospredje slovenska žena, ki postaja enakopravna svojemu moškemu tovarišu. Odpira se ji pot svobode. Strli bomo fašizem, ki je nas primorske Slovence tlačil 25 let in s tem bomo strli tudi tistega, ki je izrabljaj ženo in jo najbolj zapostavljaj. Naj živi slovenska žena, najzvestejša pobornica nove Jugosla-

vije! Naj živi močna, trdna Jugoslavija! (Burno in dolgotrajno vzdikljanje in ploskanje.).

Tohle in borbene so bile besede tov. Vilfana. Prišle so iz srca in segle naravnost v srce.

Tovarišica Nataša se mu je zahvalila zanje in podala besedo tov. Danjanu, ki je najprej pozdravil v imenu mladine zborovanje žena in deklet. V svojem govoru je povelečeval primorsko mater, katera je rešila otrokom slovenski jezik, katera je vzgojila mladino, da z lahko to prenaša žrtve, ki jih terjaja danes naša narodno-osvobodilna borba. Propadla je vsa tista trhla fašistična stavba, ki je zastrupljala našo mladino in propadlo bo vse, kar nima v narodu korenin. Čim večje bo naše sodelovanje v borbi, tem bližje bo svoboda. Zato na delo za pomoč naši vojski!

Ko je tovariš Danjan končal svoj govor, se mu je tovarišica Nataša zahvalila in podala besedo tovarišici Katji, katera je dala podrobno poročilo o dosedanjem delu.

Podala je razvoj ženskega gibanja v bivši Jugoslaviji, in razvoj in organizacijo SPŽZ v Sloveniji. Konkretno za Primorsko pa je navedla njene uspehe in izrekla izrecno pohvalo tovarišicam iz Brkin, Krasa in Pivke. Na osnovi že doseženih uspehov je pozvala vse borbenke Primorke na še večjo delavnost in pomoč naši narodni oblasti ter naši vojski.

Njenemu poročilu so sledili viharni vzdikli naši partizanski vojski, Protifašistični ženski zvezi, Kati Pejnovič, predsednici AFŽ in prvemu kongresu SPŽZ za Primorsko.

S tem je bil dopoldanski program končan.

Popoldne se je zborovanje nadaljevalo. Politični referat je podala tovarišica Angela, predsednica Glavnega odbora SPŽZ za Slovenijo.

REFERAT TOVARIŠICE ANGELE

"Tovarišice primorske Slovenke! Prvič v zgodovini boste lahko danes izrazile svoje narodno prepričanje in obsodile vse, kar je krivo vašemu 25letnemu trpljenju. Danes smo vse Slovenke prvič v zgodovini slovenskega na

roda enakopravne. Prvih partizanskih edinicam, ki so organizirale prve partizane na Primorskem, se moramo zahvaliti, da se je podrla meja, ki nas je ločila 25 let, in da lahko zborujemo.

Žene onstran starih meja smo vedno razumele vašo bol, vaše trpljenje, v katero vas je pahnil fašizem, ki vam je jemal sinove za svoje osvajaalne boje v Abesiniji in Španiji in končno za rusko fronto. Ve ste pričakovale rešitve od stare Jugoslavije. Me pa smo vedele, da vas ona ne more rešiti, ker njena vojska ni bila ljudska, temveč vojska petokolonskih generalov kakor je Rupnik. Njeni voditelji so hujskali narode drugega proti drugemu in ko je prišla vojna vihra, so njene narode pro dali."

Očrtala nam je vso gnilobo razmer, ki je bila v Jugoslaviji, in borbo Komunistične Partije proti fašizmu, ki si je vtiral pot v Jugoslavijo. Prišlo je do napada hitlerjevske Nemčije na Jugoslavijo. Radi izdaje generalov in politikov je Jugoslavija v nekaj dneh propadla. Okupacija, ki je sledila, nam je prinesla trpljenje, prinesla nam je pa tudi narodno osvobodilno borbo. V tistih težkih dneh je Komunistična Partija Slovenije dala pobu do za ustanovitev Osvobodilne fronte. V narodno osvobodilnem boju sodeluje v polni meri tudi žena. Žena se bo ri kot borka, bolničarka in politična delavka ob rani svojega moškega tovariša in postaja z njim enakopravna.

Leta 1941. sta bili pred nami dve poti: pot časti in pot hlapčevstva. Če bi sprejeli drugo, bi naši sinovi krvaveli na ruskem bojišču za tuje interese. Slovenske žene so to razumele do dna. Z vsemi močmi so podprle partizanstvo, v katerem je naša rešitev. Tovarišica Angela je orisala nastanek naših partizanskih edinic, ki so zrasle v mogočno Narodno-osvobodilno vojsko. Pokazala še je klaverno ponašanje Hitlerjevih pomočnikov: bele in plave garde, ki so krivi, da je na tisoče naših domov požganih, da je na tisoče naših ljudi trpelo in še trpi v taboriščih. Janstvo, da vse trpljenje in vsa prelita kri ne bo zastonj, so sklepi AVNOJ-a, lani novembra meseca. Tov. Angela nam je podala kratek a jasno sliko o pomenu naše nove jugoslovanske vlade pod vodstvom tovariša Tita, ki bo znala očuvati vse pridobitve triletne narodno osvobodilne borbe narodov Jugoslavije.

Tov. Angela je končala svoj referat z izrazi občudo

vanja za slavne zmage Rdeče Armade in za požrtvovalno delo naših ruskih sestra. "Slovenske žene bodo sledile vzgledu ruskih žena. Delale bodo za našo vojsko, živele bodo le za naše osvobodjenje."

Njen govor so neprestano prekinjali vzkliki in ploskanje tovarišic. Vzklikale so naši vojski, AVNOJ-u, tovarišu Titu, Komunistični Partiji Slovenije, Centralnemu komitetu KPS in njegovemu sekretarju tov. Tuki; z ne popisnim navdušenjem so pa prekinjale govornico, ko je govorila o borbah in zaagah Rdeče Armade z vzkliku tovarišu Stalinu, Sovjetski Rusiji, Rdeči Armadi in ruskim sestram. Po govoru je sledilo vilarno ploskanje, vedno novi in novi vzkliki so se trgali iz prs zborovalk. Zdelo se je, da jim ne bo konca.

Ko se je dvorana počasi pomirila, je tov. Nataša otvorila debato.

K debati se je oglasilo 28 tovarišic. Ni pa bila to navadna debata, kot je običajno pri takih zborovanjih. Bile so navdušene in pretresljive izpovedi tovarišic o trpljenju in o borbi vsega naroda. Govorilo je njihovo srce, do kraja predano naši narodno osvobodilni borbi. Te izpovedi so priklicale vsom navzočim solze v oči. (Prizore iz debate bomo objavili v prihodnji številki. O pomba uredništva.)

Na koncu debate je vsa dvorana enoglasno obsodila podle donobranske izdajalce, Hitlerjeve biriče in valpote, ki pomagajo hitlerjanskim barbarom uničevati slovenski narod. Obsodile so izdajalsko begunsko vlado v Kairu, ki je iz tujine organizirala bratomoroklanje in se vdinjale Hitlerju. Obsodile so izdajalskega kralja, ki je središče okoli katerega se zbira vsa protiljudska klika, ki upa, da se bo s pomočjo kogarkoli zopet vrnila v Jugoslavijo in ponovno sedla jugoslovanski narod na vrat. Zahtevale so, da naj zapadni zavezniki obsodijo begunsko vlado in prekinejo z njo vse stike. Obsodile so pa tudi vse tiste, ki stojijo v današnjem narodu no osvobodilnem boju ob strani in čakajo, da jim bodo drugi rešili. Tovarišice so poudarjale, da si bomo le z borbo priborili svoje mesto v bodočem svetu, ne pa z brezplodnim govorčenjem, kot delajo ti takozvani "srdineci". Enoglasno je zagrmelo po dvorani: "Vsi v partizane! Borba je naša edina pot!" Delegatione so soglasno sklenile, da bodo žene prevzele v zaledju na svoja ramena vse de-

lo, upravno in politično. Vsi moški morajo v partizane, da bo čimprej zavihrala v naši svobodni domovini slovenska zastava s peterokrako rdečo zvezdo.

REFERAT TOVARIŠICE HELENE

Referatu tov. Angele je sledil organizacijski referat tov. Helene, članice Glavnega odbora SPŽZ. V njem nam je podrobno očrtala kako je nastala na pobudo Osvobodilne fronte SPŽZ, v kateri se lahko tudi slovenska žena in mati borka za svobodo slovenskega naroda, ne da bi zgrabila za puško in se ločila od svojega doma in otrok. Na kratko je orisala organiziranje SPŽZ na Primorskem in organizacijo SPŽZ ter AFŽ, v kateri so povezane tovarišice iz vse Jugoslavije. Izčrpno je govorila o vseh nalogah, ki jih izvršuje in ki jih ima SPŽZ. Osnova vsega dela, ki smo ga vršile in ki še stoji pred nami pa je zgraditev novega človeka, poštenega, resnicoljubnega in svobodnega, ki ga mora oblikovati kot vzgojiteljica slovenska žena. Končala je svoj referat z vzklikom: "Naj živi slovenska žena, ustvariteljica novega človeka, ustvariteljica tovarištva svobodnih, veselih in delavnih ljudi."

Tudi po tem referatu se je razvila živahna debata.

Po zaključeni debati je tov. Orana prečitala pozdravne brzojavke AVNOJ-u in Nacionalnemu komitetu osvoboditve Jugoslavije, tov. Titu, Izvršnemu odboru OF, Centralnemu odboru AFŽ ter pozdrave Pokrajinskemu odboru OF za Primorsko Slovenijo, Pokrajinskemu komitetu KPS za Primorsko Slovenijo in Glavnemu odboru ZKM. Vsi pozdravi so bili z navdušenjem sprejeti.

Sledila je volitev. Izvoljen je bil ves dosedanji iniciativni odbor. Vanj je bila sprejeta ena nova članica. Za častno članico Pokrajinskega odbora SPŽZ pa je bila izvoljena na splošno željo mati Junakinja.

Zborovanje se je zaključilo z vzklikanjem tovarišu Titu in s pesmijo "Naprej, zastava Slave".

Zvečer je bil prirejen lep kulturni večer. (O tem bomo poročale v prihodnji številki. Opomba uredništva.)

Mara.

ŽIVELA SLOVENSKA PROTIFAŠISTIČNA ŽENSKA ZVEZA!

Pozdravne brzojavke poslane s prve Pokrajinske konference SPZZ za Primorsko

AVNOJ-U IN NACIONALNEMU KOMITETU OSVOBODITVE JUGOSLAVIJE

Primorske žene zbrane na svoji prvi širši Pokrajinski konferenci pošiljamo borbene in planteče pozdrave AVNOJ-u in naši prvi pravi ljudski vladi Nacionalnemu komitetu osvoboditve Jugoslavije. Zavedajoč se velikega dne drugega zasedanja AVNOJ-a in njegovih odlokov, med njimi odlok o priključitvi Primorske k novi Jugoslaviji

Primorske žene so na svoji prvi konferenci obsodile begunsko londonsko vlado s kraljem Petrom na čelu radi njenega izdajalskega delovanja, ker pomaga Nemcem pobijati naše partizane in požigati naše domove.

Primorske žene zahtevamo od zapadnih zaveznikov, da takoj prekinejo vse stike z izdajalsko begunsko londonsko vlado in priznajo Nacionalni komitet osvoboditve Jugoslavije kot edino zakonito pravo ljudsko vlado.

PRVEMU MARŠALU JUGOSLAVIJE TOVARIŠU TITU

Zastopnice vseh borbenih žena Primorske, Slovenske Benečije in Istre pošiljajo s svoje prve Pokrajinske konference svoje borbene planteče pozdrave Van genijalnemu vojskovodji in Vrhovnemu komandantu Narodno-osvobodilne vojske Jugoslavije, ki nas je s svojo krvjo rešila 25 letnega suženjstva. Zavedamo se, da je naša s slavo ovenčana vojska pod vašim vodstvom jamstvo za našo svobodo in srečnejšo bodočnost v novi demokratični svobodni Jugoslaviji.

IZVRŠNEMU ODBORU OSVOBODILNE FRONTE SLOVENSKEGA NARODA.

S svoje prve Pokrajinske konference vam pošiljamo kot zakonitemu zastopniku slovenskega naroda protifašistične s Primorskega svoje borbene pozdrave in vam izrekamo svojo globoko hvaležnost in priznanje za modro vodstvo slovenskega narodno-osvobodilnega gibanja iz kate-

rega je zrasla Narodno-osvobodilna vojska Slovenije, ki je osvobodila našo Primorsko iz 25 letnega suženjskega italijanskega fašizma.

CENTRALNEMU KOMITETU KOMUNISTIČNE PARTIJE SLOVENIJE

S prve Pokrajinske konference pošiljamo primorske žene protifašistke Komunistični Partiji Slovenije svoje borbene in hvaležne pozdrave. Zavedamo se, da Primorska ne bi bila osvobodjena brez osvobodilnega gibanja slovenskega naroda, katerega ne bi bilo brez KPS. Še posebej pa pozdravljamo Komunistično Partijo kot prvoboriteljico za enakopravnost žene in kot poroka, ki bo vedno na vsakem koraku ščitila pravice žena.

CENTRALNEMU ODBORU APŽ ZA JUGOSLAVIJO

Primorske žene in dekleta zbrane na prvi Pokrajinski konferenci SPŽZ Van pošiljamo borbene sestrške pozdrave. Zavedajoč se svojih dolžnosti v narodno-osvobodilni borbi bomo z vsemi silami podprle junaško borbo in napore žena vse Jugoslavije za zgraditev boljše, srečnejše skupne domovine, v kateri bodo tudi žene dobile vse pravice.

8. Marec - Praznik vseh borbenih žena

Pred 30 leti je predstavljal 8. marec kot praznik borbe delovnih žena vsega sveta. Od takrat naprej so delovne žene na ta dan demonstrirale po ulicah velikih mest in dajale duška svojemu sovraštvu do vseh onih, ki so vzdrževali ženo v suženjstvu, ki so izkoriščali človeka po človeku. Večkrat so bile te demonstracije razbite s policijskimi pendreki in bajoneti žandarjev. Toda borbe žena niso mogli zadušiti, ker jo je vodil delavski razred s svojo revolucionarno Partijo na čelu, ki v borbi nikdar ne kloni. Tako je proslava 3. marca začela kot borba za žensko enakopravnost.

NAJ ŽIVI BORBENA ENOTNOST ŽENA PRIMORSKE SLOVENIJE!

8. MAREC, PRAZNIK BORBE PROTI KRIVIČNI VOJNI BORBE PROTI KRIVIČNI VOJNI

V prvi svetovni, imperialistični vojni, ki je gnala družinske očete v vojne klavnice, so ostale žene in matere s svojimi otroki same doma s skrbjo, kako preživeti družino. Treba je bilo rešiti svet tega neplođnega klanja, te krivične vojne. Delavski razred je prevzel nase to nalogo. Ruske delavke so prve odgovorile na poziv Lenina, ki se je glasil: "Mirni in delavni prenehaj te s tem medsebojnim klanjem, ki je v korist osvajačev!" Žene in matere mnogih zatiranih narodov so se odzvale temu pozivu. Najglasneje in najodločneje je dvignila svoj protest proti krivični vojni Roza Luxemburg, znana bojevница za ženske pravice. Tedaj so si delovne žene izbrale 8. marec za mednarodni ženski dan. Ta dan so izbrale zato, ker se je na ta dan vršila prva demonstracija s katero so ameriške žene zahtevale enakopravnost.

V letih 1914-1917 je bilo največje zlo imperialistična vojna, največji sovražnik žena in mater so bili netilci te vojne. In zato se je 8. marec v vseh teh letih proslavljala v znamenju ostre borbe proti vojni. Na ta dan so žene manifestirale svoje borbo: "Konec krivični vojni!" Na čelu te borbe je bila ruska Partija boljševikov.

Najlepša proslava 8. marca je bila ona, ki je za ruske žene pomenila konec vojne. To je bilo leta 1917, ko so ruske žene šle na ulice in manifestirale svoje zahteve: "Mir in kruh!" Takrat so ruski vojaki skupno z delavci obrnili orožje proti zasovraženim carskim carskim oficirjem. Stavljajoči so si pedali roze z ženami in vojaki, osvojili so Petrograd. Tako so ruske žene proslavile svoj zadnji 8. marec v suženjstvu. Takrat so dosegle enakopravnost in svobodo, blagostanje in mir. Od tedaj je ženski dan za sovjetske žene praznik svobode in proslavljale so ga kot takega vse do te vojne. V letih borbe proti fašizmu pa ga slavijo v znamenju borbe proti smrtnemu sovražniku, nemškemu fašizmu. V sovjetski denovini so spoznale, kaj se pravi biti srečna žena in mati in za to srečo se borijo kot levinje. Njihova ljubezen do Ideje Armade je neizmerna, njihova pomoč Rdeči Armadi je nad vse izdatna.

V stari Jugoslaviji mnoge niso vedele za 8. marec.

Nismo vedele, kaj nam grozi od fašizma, dokler nam ni Komunistična Partija pokazala vso nevarnost, ki grozi ženi in materi in vsenu narodu od tega zla. KP nam je odprla oči: "Ne delajte si utvar. Laž je, da vam fašizem nudi mir in dom in družinsko srečo."

In res, kar je KP v svoji previdnosti proročevala, se je zgodilo. Razgalil se je fašizem v svoji okrutni, ostudni goloti. Matere in žene smo doživele najhujše, kar nas more doleteti: požigajo nam domove, morijo nam otroke, ubijajo može, posiljujejo hčere, streljajo sinove.

Letošnji 8. marec je že tretji, da ga praznujemo v znamenju borbe proti fašističnemu okupatorju, za osvoboditev našega naroda in vseh narodov Jugoslavije. Kajti mednarodni ženski dan praznujemo vedno v smislu mobilizacije vseh ženskih sil za doseg tistih ciljev, za katere se žene takrat borijo. Pred 30 leti so se borile za enakopravnost. V letih svetovne vojne so se borile proti krivični vojni, po končani vojni spet za ženske pravice, sedaj se borimo za zmago narodno-osvobodilnega gibanja, za mir, toda ne za mir za vsako ceno, temveč za smagoviti mir, ki ga ne bomo dosegli drugače, kot z najostrejšo borbo.

In zato bomo letošnji mednarodni ženski dan praznovali v znamenju velike ljubezni do naše vojske. Dale bomo naši vojski več, kot smo dale dosedaj, da bo še bolj zmagovito bila po sovražniku in ga končno izgnala z naše svete zemlje. Praznovali bomo 8. marec skupno z žena ni vse Jugoslavije, ker smo vse ena sama enotna protifašistična zveza žena. Naša vojska se pod modrim vodstvom maršala Tita bori za svobodo vseh narodov Jugoslavije in me bomo pomagale, da se njihova enotnost še bolj poglobi.

(Iz okrožnice Glavnega odbora)

Primorska mati

Na prvi pokrajinski konferenci SPŽZ sem se srečala z materjo, ki ji pravijo radi njenega junaškega ponašanja pred nemškimi okupatorji Junakinja.

Sedela je v prvi vrsti, še opazila je nisem, dokler ni vstala s svojega sedeža. Bila je visoka, krepka in

lepa žena, oblečena v preprosto črno obleko. Glavo so ji pokrivali le črni lasje, med katerimi še nisi opazil si vih pramenov. Vsa njena pojava je bila v skladu z njo samo. Vse oči so se obrnile k njej in jo napeto gledale. Počasi, kakor da bi zbirala svoje misli, je spregovorila. Njena beseda je bila jasna in krepka, osvojila je takoj vse poslušalce, pritegnila vsa srca. Prej glasna dvorana je hipoma onemela in prisluhnila besedam matere Junakinje.

Takole je govorila junaška mati:

"Tudi jaz sem mati treh partizanov. Dva sta mi že padla in ni mi žal, da sem vzgojila take sinove. Naj ne bo matere, ki bi ji bilo žal, če bi njen sin ali brat padel v boju za svobodo, naj ne bo matere, ki bi dala svoje sinove belogardistom. Fašistom ste dajale svoje sinove. Kadar je fašizen klical, ni nihče rekel; Mi ne gre mo! Sedaj ko kliče naš narod se nekatere matere izgovarjate na bolne sinove in ne mislite na sramoto, ki vas bo oblila tisti čas, ko bomo zadihali svobodo. Izgovarjate se, da vam bodo požgali hišo, če bo šel sin v partizane. Kaj zato, če jo požgo, saj bomo po vojski zgradili novo, lepšo in večjo. Sedaj se pripravljamo na nekaj več likega in za to veliko moramo žrtvovati vse."

Njeni stavki so presunili navzoče. V globoki ganjenosti je zapela dvorana: "Kot žrtve ste padli". Tudi mati Junakinja je pela in bila je visoko vzravnan. Njena pest je bila krčevito stisnjena in je klicala po maščevanju. Njen glas je bil mehak in čist. V očeh sta ji blesteli dve svetli solzi. Vedela sem, da je v tistih trenutkih videla v duhu svoja dva fanta, krasna mladeniča, katera je žrtvovala za našo sveto borbo.

V odmoru sem stopila k njej. Rada bi se bila še kaj pogovorila z njo, izvedela še kaj iz njenega življenja.

"Tako vesela sem, da sem te spoznala, tovarišica. Tvojega sina sem spoznala že pred meseci, krasen fant je."

"Ali ti mojega sina poznaš?" mi je rekla in postala takoj bolj zaupna do mene.

Pogovorili sva se tako, kakor bi bili znanci že dolgo vrsto let. Grozne dneve je prestala mati Junakinja v zadnjih mesecih te naše borbe. Nikdar se ji ne bodo izbrisali iz sponina, ker se zbrisati ne dajo. Še zamamiš jih komaj.

Po razsulu Italije se je odločil tretji sin, da gre

v partizane. Velik, stasit mladenič je bil, življenja in upanja poln. Pristrčno sta se poslovila tisti večer in nista niti od daleč slutila, da se poslavljata poslednjič. Ni slutila, da bo za vedno izgubila svojega otroka, ko je odhajal čez domači prag in stopil na trdo cesto. Izdajalčeva stopinja mu je sledila prav do podrtije, kjer je prenočil. Proti jutru so prišli Nemci in so ga ubili. Zdrav je zapuščal prejšnji dan domačo vas, mrtev se je drugi dan vračal vanjo. Nemci so ga pripeljali na lojterskem vozu vsega razmesarjenega in krvavega. Sklicali so skupaj vso vas, hoteli so vedeti, čigav je. Zatajiti je morala svojega otroka, čeprav se ji je srce trgalo od bolečine. Niti ena solza ni smela preko njenega lica. Nemški psi pa so lajali vanjo, da je psica in ne mati, ker ne joče za svojim otrokom. Ona pa je morala tajiti, tajiti do skrajnosti. Šele ko so ji pokazali njegovo legitimacijo s sliko, ni mogla tajiti več. Namesto, da bi spremljala svojega mrtvega otroka na nje govori poslednji poti, je morala v zapor.

Dva sinova je žrtvovala za svobodo naše Primorske, za vsakega posebej je trpela, a trpljenje je ni strlo, le ojeklenelo jo je. Gledala sem jo pozneje, kako je spremljala z največjo pozornostjo potek konference in zdelo se mi je, da živita njena dva mrtva sinova v njenem delu.

OKROŽJA TEKMUJEJO

Kraško okrožje je nabralo v mesecu januarju preko 50.000 lir prostovoljnih prispevkov, 56 kg masti in 23 l olja.

V Trstu je postavljen okrožni odbor in tovarišice so se z vso požrtvovalnostjo vrgle na organizacijsko delo.

Okrožje Brkini. Tu so prirejale masovne mitinge po vaseh v zvezi s kampanjo za AVNOJ.

Tovarišice iz Tolmškega okrožja so organizirale delovne čete, ki pridno delujejo.

Pivško okrožje se je v zadnjem mesecu zelo dvignilo in ga danes štejemo v vrsto najboljših okrožji.

Ajdovsko okrožje je nabralo v mesecu januarju 51890 lir prostovoljnih prispevkov in posojila.

Vsi do danes doseženi uspehi nam morajo biti le v vzpodbudo in nam dajati še več volje in stopnjevatí našo delavnost in borbenost.

Pokrajinski odbor SPŽZ za Primorsko.

OBJAVA

Razpisujemo plemenito tekmo okrožji, rajonov in vasi v nabiralnem mesecu od 8. II. - 8. III. 44. V tem mesecu bomo pridno zbirale vse potrebno za naše ranjene borce. Točnejša navodila so dobili okrožni odbori SPŽZ. Prihodnjič bomo objavile imena okrožji, rajonov in vasi ter imena tovarišic, ki se bodo izkazale najboljše pri tem delu.

Pridno na delo, naše geslo v tem času mora biti: "Vse za naše ranjene borce!"

Smrt fašizmu - svobodo narodu!

Pokrajinski odbor SPŽZ za Primorsko.

